

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

_____ Т.Ф. Бірюкова
(підпис)
« _____ » _____ 2024

**СОЦІАЛЬНА СТАТИСТИКА
РОБОЧА ПРОГРАМА**

підготовки бакалаврів

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності 054 «Соціологія»

освітньо-професійна програма «Соціологія», «Соціологія медіації та кримінології»

Укладач: Сорокіна Олександра Сергіївна, к.філос.н., доцент кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № __ від “ ” _____ 2023 р.
Завідувач кафедри соціології

(підпис)

В.О. Скворець

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № __ від “ ” _____ 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

(підпис)

Н.В. Горло

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

Ю.О. Приймак

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

М.А. Лепський

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 5 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Розділів – 4	Спеціальність 054 Соціологія	Рік підготовки: 3	
Загальна кількість годин - 90		5 -й	-й
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Освітньо-професійна програма Соціологія Соціологія медіації та кримінології	14 год.	
		Практичні, семінарські	
	14 год.		
	Самостійна робота		
	62 год.		
	Освітньо-професійний ступінь: бакалавр	Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна статистика» є засвоєння знань зі соціальної статистики та демографії як напрямів дослідження соціальних явищ та процесів.

та набути **програмні компетентності (з ОПП):**

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціології, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК 7. Здатність визначати шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК 9. Здатність застосовувати сучасні технології та методи професійної діяльності.

СК 11. Здатність аналізувати та оцінювати результати професійної діяльності.

СК 15. Здатність забезпечувати збір первинної інформації, актуалізацію (оновлення) статистичних даних щодо отримувачів соціальних послуг.

СК 16. Здатність виявляти і залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для виконання завдань професійної діяльності.

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і оброблення інформації для розв'язання професійних завдань.

РН 2. Володіти державною та іноземною мовами у професійному середовищі.

РН 3. Розв'язувати типові задачі в професійній діяльності.

РН 14. Планувати, аналізувати, контролювати та оцінювати власну роботу та роботу інших осіб у спеціалізованому контексті.

РН 17. Застосовувати методи наукового дослідження для збору первинної інформації щодо отримувачів соціальних послуг.

Міждисциплінарні зв'язки. Організація та методи вибіркового досліджень, Надійність соціологічної інформації.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологічні засади статистичних та демографічних досліджень

Тема 1. Методологічні засади соціальної статистики.

Поняття соціальної статистики та статистичної інформації. Кількісний та якісний бік соціального життя суспільства. Об'єкт, предмета, мета та завдання соціальної статистики. Історія статистичних спостережень та їх особливості. Виникнення статистики як науки. Математичні засади статистичних спостережень. Соціальні показники. Система показників соціальної статистики. Вимоги до статистичної інформації (достовірність, надійність, послідовність, актуальність, незалежність).

Тема 2. Статистичне спостереження.

Сутність статистичного спостереження. Організація збору та узагальнення фактів про соціальній процеси та явища. Види ознак (кількісні, атрибутивні, дискретні, неперервні). Наукова та практична цінність статистичних даних. Статистична звітність, її періодичність та види. Форми, види та способи статистичного спостереження (вибіркові дослідження, монографічні спостереження, обстеження основного масиву, анкетування, моніторинг). Помилки спостереження, методи їх контролю та виправлення..

Тема 3. Демографія як наука.

Демографія як наука про склад та рух населення. Об'єкт, предмет та функції демографії. Зв'язок демографії з іншими науками (статистика, соціологія, політологія). Взаємозв'язок демографічних та соціальних процесів. Демографічний аналіз. Демографічні дисципліни (соціальна демографія, економічна, історична, медична, прикладна). Переписи населення в історії країн світу. Переписи населення в Україні.

Тема 4. Чисельність, склад і рух населення країни.

Розрахунок чисельності населення країни та світу. Середня чисельність населення. Динаміка чисельності населення в Україні та країнах світу. Вікова структура населення та її специфіка в Україні. Старіння населення. Статова структура населення. Співвідношення статей та статевий дисбаланс. Щільність населення. Міське та сільське населення. Територіальні особливості статевовікової структури. Міграції населення. Види на напрями міграцій.

Розділ 2. Статистичні величини

Тема 5. Статистичні величини. Описова статистика.

Особливості описової статистики та її категорії. Ряд розподілу, варіанта, частота. Міри центральної тенденції. Середнє арифметичне, мода, медіана, викид. Середнє арифметичне, середнє арифметичне зважене, усічене, вінсорізоване. Міри мінливості (дисперсія, стандартне відхилення, розмах, мінімум, максимум, коефіцієнт варіації). Нормальний розподіл, його графік та значення. Коефіцієнти асиметрії та ексцесу.

Тема 6. Одновимірний аналіз даних як форма кількісного аналізу.

Особливості одновимірного аналізу. Статистичні таблиці. Статистична таблиця та її структура. Підмет та присудок таблиці. Графічне представлення статистичних даних. Особливості візуалізації статистичних даних (графік, гістограма, діаграма). Коробковий графік як засіб візуалізації груп числових даних. Хмара тегів. Програмні засоби візуалізації статистичних даних. Помилки у візуалізації.

Тема 7. Сім'я як об'єкт демографії.

Поняття сім'ї та її функції у соціальному житті. Життєвий цикл родини та його трансформація у ХХ столітті. Вплив соціальних процесів на розвиток сім'ї. Взаємозв'язок рівня добробуту та народжуваності. Типи родин (традиційна, нуклеарна, матрилокальна, патрилокальна, неолокальна, ендогамна, екзогамна, сім'я походження та прокреаційна родина). Сім'я та домогосподарство, їх співвідношення та статистичний облік.

Тема 8. Статистика доходів і витрат населення

Види і склад доходів населення. Первинні доходи, наявні доходи, скорингові наявні доходи. Сукупний ресурс домогосподарства. Витрати домашніх господарств, їх склад і структура. Сукупні витрати домогосподарств та їх структура в Україні. Показники доходів населення, аналіз їх динаміки. Загальні, грошові, реальні та наявні доходи. Заробітна плата та її статистичні показники. Статистичний аналіз диференціації населення за рівнем доходів.

Розділ 3. Статистика окремих сфер суспільного життя.

Тема 9. Статистичне спостереження населення.

Наявне та постійне населення країни. Демографічні процеси (народжуваність, смертність, шлюбність, розлучуваність, відтворення населення, середня очікувана тривалість життя). Природний приріст (скорочення) населення. Народжуваність та коефіцієнт народжуваності. Фактори, що впливають на рішення щодо народження дитини. Смертність населення, коефіцієнт та структура смертності. Шлюбність, коефіцієнт шлюбності та типи сімейних станів. Розлучуваність, коефіцієнт розлучуваності, причин розлучень. Середня очікувана тривалість життя та її фактори.

Тема 10. Демографічні таблиці та сітки.

Поняття демографічних таблиць. Елементарні показники демографічних таблиць (часова вісь; кількість людей, що знаходяться у вихідному стані; ймовірність зміни стану; ймовірність збереження вихідного стану; кількість людей, що змінили вихідний стан). Метод умовного покоління та метод реального покоління. Демографічна сітка як графічне зображення демографічного процесу. Складові та методи побудови демографічних сіток.

Тема 11. Статистика споживання матеріальних благ по послуг.

Поняття споживання та споживчого бюджету. Особиста потреба. Споживчий комплект та його складові. Завдання статистики споживання. Кінцеве споживання товарів та послуг. Споживчий кошик, його обсяг та структура в Україні. Показники та нормативи споживання благ. Коефіцієнт задоволеності потреб. Види послуг. Соціальні гарантії. Бюджет прожиткового мінімуму. Фактори впливу на динаміку споживання. Розрахунок і зміст коефіцієнту еластичності.

Тема 12. Статистика соціального захисту.

Мета та завдання соціального захисту населення. Соціальне забезпечення та соціальна допомога, їх види. Нормативно-правові документи, які регулюються соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Показники соціального забезпечення. Показники соціальної допомоги. Соціальні пільги і субсидії, їх види та умови призначення. Визначення ефективності соціального забезпечення та соціальної допомоги населенню.

Розділ 4. Держава як регулятор демографічних процесів.

Тема 13. Демографічна політика країни.

Демографічна політики та відтворення населення країни. Історія демографічної політики. Демографічні тенденції у світі. Складові політики: регулювання народжуваності, планування сім'ї, сімейна політика. Державна підтримка. Рівень благополуччя населення та його складові. Міграція населення та її види. Заходи демографічної політики: економічні, правові, соціальні, адміністративні). Демографічна політика України. Демографічна політика Європейського Союзу.

Тема 14. Статистика безпеки та дотримання прав людини.

Безпека у соціальному житті. Джерела інформації та цивільно-правова безпека населення. Види безпеки. Права людини та їх нормативно-правова база. Види загроз та їх причини. Злочинність та її статистичне дослідження. Криміногенна ситуація. Безпека та права людини в Україні у 2022 році. Законодавча база захисту суспільного порядку. Діяльність державних установ, НГО та міжнародних організацій у сфері безпеки та прав людини.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		с/п	лаб.	сам.роб. інд.завд.	
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Методологічні засади статистичних та демографічних досліджень.					
Тема 1. Методологічні засади соціальної статистики.	6	2			4
Тема 2. Статистичне спостереження.	6	2			4
Тема 3. Демографія як наука.	6		2		4
Тема 4. Чисельність, склад і рух населення країни.	6		2		4
Разом за розділом 1	24	4	4		16
Розділ 2. Статистичні величини.					
Тема 5. Статистичні величини. Описова статистика.	6	2			4
Тема 6. Одновимірний аналіз даних як форма кількісного аналізу.	6	2			4
Тема 7. Сім'я як об'єкт демографії.	6		2		4
Тема 8. Статистика доходів і витрат населення	6		2		4
Разом за розділом 2	24	4	4		16
Розділ 3. Статистика окремих сфер суспільного життя.					
Тема 9. Статистичне спостереження населення.	7	2			5
Тема 10. Демографічні таблиці та сітки.	7	2			5
Тема 11. Статистика споживання	7		2		5

матеріальних благ по послуг.					
Тема 12. Статистика соціального захисту.	7		2		5
Разом за розділом 3	28	4	4		20
Розділ 4. Держава як регулятор демографічних процесів					
Тема 13. Демографічна політика країни.	7	2			5
Тема 14. Статистика безпеки та дотримання прав людини.	7		2		5
Разом за розділом 4	14	2	2		10
<i>Усього годин</i>	90	14	14		62

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні засади соціальної статистики.	2
2	Статистичне спостереження.	2
3	Статистичні величини. Описова статистика.	2
4	Одновимірний аналіз даних як форма кількісного аналізу.	2
5	Статистичне спостереження населення.	2
6	Демографічні таблиці та сітки.	2
7	Демографічна політика країни.	2
Разом		14

6. Теми семінарських занять (практичних/лабораторних)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Демографія як наука.	2
2	Чисельність, склад і рук населення країни.	2
3	Сім'я як об'єкт демографії.	2
4	Статистика доходів і витрат населення	2
5	Статистика споживання матеріальних благ по послуг.	2
6	Статистика соціального захисту.	2
7	Статистика безпеки та дотримання прав людини.	2
Разом		14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Демографія як наука.	7
2	Чисельність, склад і рук населення країни.	7
3	Сім'я як об'єкт демографії.	7
4	Статистика доходів і витрат населення	7
5	Статистика споживання матеріальних благ по послуг.	7
6	Статистика соціального захисту.	7
7	Статистика безпеки та дотримання прав людини.	7
8	Демографія як наука.	7
9	Чисельність, склад і рук населення країни.	6
Разом		62

Індивідуальне завдання

Проведення статистичного аналізу (використання можливостей описової статистики).

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань				Самостійна робота інд. завд.	Залік/ Екза мен	Сума
Модульна атестація № 1 (30 балів)		Модульна атестація № 2 (30 балів)				
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4			
15	15	15	15	20	20	100

Розподіл балів у відповідності до видів робіт

Вид роботи	Оцінка за один захід	Кількість заходів	Разом
Участь у семінарському занятті	3	8	24
Проміжне тестування	5	4	20
Підсумкове тестування	8	2	16
Залікове тестування	20	1	20
Індивідуальне завдання	20	1	20
Разом			100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Акімова О. В. Статистика в малюнках та схемах : навч. посібник для ВНЗ / О. В. Акімова, О. С. Дубинська. Київ : [Центр учб. літ.], 2016. 168 с.
2. Вигоднер І. В. Теорія ймовірностей та математична статистика : навч. посібник / І. В. Вигоднер, Т. П. Білоусова, Т. П. Ляхович / М-во освіти і науки України, Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Олді-Плюс, 2019. 336 с.
3. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. 450 с.
4. Статистика : навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни : для ВНЗ / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т водного господарства та природокористування ; [авт. кол.: Н. Б. Кушнір та ін.]. Київ: Центр учб. літ., 2016. 204 с.
5. Щурик М. В. Статистика : навч. посібник для вузів усіх рівнів акредитації / М. В. Щурик / М-во освіти і науки України. Львів : Магнолія 2006, 2016. 562 с.

Додаткова:

1. Барковський В. В. Теорія імовірностей та математична статистика : навч. посібник / В. В. Барковський, Н. В. Барковська, О. К. Лопатін. 5-те вид. Київ : Центр навч. літ., 2016. 424 с.
2. Електронні реєстри: європейський досвід створення та використання: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 271 с.
3. Електронні реєстри: напрями використання: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна та М.В. Пугачової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 364 с.
4. Електронні реєстри: стан в Україні: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 636 с.
5. Єдина інформаційна база даних / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20309.html> (дата звернення: 05.08.2022).
6. Інформація про кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб / Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://www.minre.gov.ua/page/kilkist-zareyestrovanyh-vpo-stanom-na-13-kvitnya-2020-r> (дата звернення: 05.08.2022).
7. Лугінін О. Є. Статистика : підручник для ВНЗ / О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин, О. М. Дудченко / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : ЦУЛ, 2016. 608 с.
8. Людський розвиток в Україні. Пріоритети національної політики мінімізації асиметрії українського ринку праці / кер. авт. кол. О.І. Цимбал; Ін-т

демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ: Академ-періодика, 2021. 210 с.

9. Сімкіна О. В. Змістовний аспект поняття «соціальний захист» та основні засади його втілення на європейському просторі. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_7_4 (дата звернення: 15.08.2022).

10. Соціальні моделі сталості інфраструктурних галузей в умовах сучасної кризової ситуації (на прикладі освіти та охорони здоров'я України після 2019 року): кол. моногр. / В.М. Новіков, З. Сіройч, Ю.О. Карягін, В.В. Черніченко / за наук. ред. д.е.н., проф. В. Новікова: Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи; Ін-т укр.-польск. співпраці; Вищ. школ. тур. та ін-х мов у Варшаві. Київ–Варшава, 2022. 94 с.

11. Шевчук П.Є. Закономірності формування статеві-вікової структури населення України URL: <https://dse.org.ua/arhcive/12/4.pdf> (дата звернення: 05.08.2022).

Інформаційні ресурси

1. Соціальна та демографічна статистика URL: <https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=395#section-0> (дата звернення: 15.08.2022).

2. Махортов Ю.О., Телічко Н.А. Управління системою соціального захисту в Україні в умовах впливу сучасних міжнародних економічних відносин «Інтелект XXI»: наук. журн. / Нац. ун-т харч. технол., ін-т проблем конкуренції. Київ. №3. 2017. С. 23-29.

3. Про внесення змін до порядку надання щомісячної адресної допомоги: Постанова від 3 листопада 2021 р. № 1134 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2022).

4. Спеціальна моніторингова місія в Україні: тематичний звіт. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/6/246201.pdf> (дата звернення: 05.08.2022).

5. Прогнозна оцінка рівня бідності в Україні у 2022 році за трьома сценаріями розвитку соціально-економічних процесів внаслідок російсько-української війни URL: <https://idss.org.ua/arhiv/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D0%B7%20%D0%B1%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%202022%20.pdf>